

Dokumentation av miljöuppföljning av Grundskolenämnden (GSN) och Förskolenämnden (FSN) i samband med Klimat- och miljöutskottets sammanträde 17 oktober 2023.

Reflektioner och rekommendationer från kommunens miljöstrateger:

Sammanfattning:

Föredragande:

- Jörgen Alm, Avdelningschef ekonomi, lokaler, planering
- Louise Rollins, ordförande för förskolenämnden.

Förskolenämnden och grundskolenämnden arbetar med att följa Handlingsplan Gifter i miljön, vilket är särskilt viktigt i verksamheter med barn som är känsliga för kemikalier. Nämnderna arbetar även med cirkulära flöden, i det större perspektivet i form av återanvändning av möbler mellan skolor, i det mindre perspektivet inom kreativ verksamhet med förskolebarnen.

Måltidsverksamheten har en stor miljö- och klimatpåverkan och här arbetar nämnderna utifrån en måltidspolicy med flera perspektiv i beaktande. Matsvinn, ekologiska livsmedel, inköpt mängd kött och charkprodukter är perspektiv som man tar hänsyn till och matsvinn finns som ett mål i nämndens verksamhetsplan som följs upp årligen.

Kostenheten arbetar aktivt med matsvinn och det går att läsa om hur arbetet går, på Insidan. Pedagogiskt material som kan användas i verksamheten och pedagogiska måltider som är gratis för personal är ett steg på vägen till att få ner matsvinnet.

Ekologisk mat har en nedåtgående trend pga. inflationsläget med kostnadsökningar. Kött och charkprodukter har däremot minskat, vilket är positivt ur klimatsynpunkt. Kategorierna följs upp och syns i systemet Matilda Foodtech. Skolorna erbjuder vegetariskt alternativ varje vecka och kostkonsulenter arbetar engagerat för att maten ska vara varierande och uppskattad i smaken. God mat slängs mer sällan.

Barn- och utbildningsförvaltningen har av olika skäl inte haft en miljösamordnare, men nu kommer Jenny Wilmenius att ha denna roll, vilket är mycket positivt. Jörgen Alm (ansvarig för ekonomi-, planering- och lokalfrågor) kommer också att finnas som en resurs i arbetet.

Gällande det pedagogiska arbetet ska hållbarhet genomsyra undervisningen och nämnderna lyfter hur viktigt det är att skapa engagemang och inte endast luta sig mot att "det står i läroplanen". Det behövs göras temaveckor, spännande studiebesök osv. Inom förskola är olika enheter bra på att sprida goda exempel till varandra om hur man kan arbeta med hållbar utveckling.

Utbytesprogrammen Erasmus ger ett stort värde av kulturutbyte för eleverna på Huddinges skolor men också ett stort koldioxidutsläpp pga flygresorna. Förvaltningen har tittat på möjliga alternativ till flygresor såsom tåg och buss, men då resorna på

förhand är bokade av programmen blir det i dagsläget svårt att resa på hållbara sätt. Det är dock en avvägning som görs och det diskuteras på förvaltningen.

Kommunens miljöstrateger ser positivt på nämndernas miljöarbete inom Giftfri miljö, måltidsverksamheten och cirkulära flöden. Dock skulle det vara värdefullt att skapa en större systematik och röd tråd för miljöarbetet på förvaltningen, där miljösamordnaren fyller en viktig funktion. Miljöstrategerna rekommenderar att förstärka arbetet med att koppla miljömålen i miljöprogrammet till verksamhetsplan och arbetsplan.

Miljöstrategerna rekommenderar vidare att nämnderna ska börja titta på sina konsumtionsbaserade utsläpp genom kommunens miljöspendsanalys, samt se över hur stor del av alla anställda som har genomfört den digitala miljöutbildningen. En idé är också att samla goda exempel från arbete med hållbar utveckling på skolor och förskolor så att dessa kan inspirera varandra i högre utsträckning.

- 1) Enligt miljöprogrammet, delmål 5.2 "ska kommunen och dess helägda bolag fasa ut farliga ämnen och minimera spridningen av miljögifter som kan skada människor och natur". Barn är extra viktiga i arbetet med att fasa ut kemikalier och utskottet undrar hur nämnden i dagsläget arbetar med Handlingsplan gifter i miljön? Handlingsplan gifter i miljön aktualiseras under året med nytt målår 2025 och alla förvaltningar behöver aktivt arbeta för att åtgärderna ska vara genomförda då.**

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger är positiva till att arbetet med Handlingsplan Gifter i miljön går framåt. När planen under hösten 2023 aktualiseras är det viktigt att se till att alla förvaltningen relevanta åtgärder genomförs innan målåret 2025. Miljöstrategerna rekommenderar att handlingsplanen läggs in i antingen verksamhetsplan eller arbetsplan för att säkerställa att resurser för att genomföra åtgärderna tillsätts. Inom detta arbete fyller miljösamordnaren en viktig roll.

Kommunens miljöstrateger rekommenderar vidare att FSN och GSN jobbar aktivt med att utbilda personalen så att inköp görs mer medvetet och säkerställer att man följer Handlingsplan Gifter i miljön vid varje upphandlingstillfälle. Även om det finns krav i avtalen kan det i Proceedo vara svårt för den enskilde inköparen att välja den mest hållbara produkten.

- 2) Enligt miljöprogrammet, delmål 5.3, ska "kommunkoncernen arbeta med att minska mängden uppkommet avfall i kommunen som geografisk plats genom cirkulära flöden". Det finns även ett mål i avfallsplanen om att öka återbruket och återanvändning av t.ex. kontorsmöbler, i kommunen. Hur arbetar nämnden med återbruk och återanvändning idag? Under miljöuppföljning 2022 framkom utmaningar med att ha en fungerande återvinning i alla verksamhetslokaler. Har detta problem löst sig, om inte, hur ska ni arbeta vidare för att nå resultat?**

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser positivt på att FSN och GSN arbetar med cirkulära flöden genom att återanvända möbler mellan verksamheter i stället för att köpa nytt. Ett nytt internt återbrukssystem är under framtagande internt i kommunen i vilket verksamheter lättare kommer kunna återanvända och återbruka inventarier. En rekommendation är att följa utvecklingen av detta projekt och arbeta aktivt för att förbereda verksamheterna på hur arbetet med cirkulära flöden kan ske på ett systematiskt sätt.

Kommunens miljöstrateger ser mycket positivt på att återbruksmaterial används som kreativt material på förskolorna. Det skapar engagemang och förståelse för cirkulära flöden redan från tidig ålder.

- 3) Hållbar mat kan bidra till bättre resurshushållning och minskning av gifter i miljön. En kartläggning av kommunens konsumtionsbaserade utsläpp som genomförs under 2023, visar också att skolans och förskolans måltidsverksamhet har en betydande klimatpåverkan. Hur arbetar nämnden idag med måltidsverksamheten? Under miljöuppföljningen 2022 gavs exempel på utbildningar för kockar, tävlingar mellan skolor om högst andel ekologisk mat samt matsvinnsmätningar. Hur har arbetet med måltidsverksamheten fortsatt och vad ser ni som utmaningar/möjligheter framåt?**

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser positivt på det arbete som görs med måltidsverksamheten, både avseende matsvinn som mäts och följs upp årligen, samt genom måltidspolicyn. Kommunens miljöspendsanalys, som blir färdig under hösten, kommer vara ett hjälpsamt verktyg för att kartlägga vilka livsmedel som ger störst klimatpåverkan och var bästa åtgärder kan sättas in.

Kommunens miljöstrateger ser positivt på att utbildningar hålls inom hållbar mat och rekommenderar att sådana utbildningar återkommer då kunskapen om matens påverkan ständigt utvecklas. Att arbeta för att mer växtbaserad mat blir bas och att barnen själva engageras i menyplanering är framgångsfaktorer för att minska matens koldioxidavtryck och minska matsvinnet.

Kommunens miljöstrateger rekommenderar också att arbeta aktivt för att vända trenden som visar att andel ekologisk mat sjunker, då barn är extra känsliga för kemikalier. Genom att äta större andel vegetarisk mat kan billigare råvaror kompensera för den kostnadsökning ekologisk mat innebär. Goda exempel från andra kommuner finns som arbetat utifrån den principen.

- 4) I miljöprogrammet finns ett mål om att alla medarbetare som har varit anställda i minst nio månader ska ha genomgått kommunens grundläggande miljöutbildning under 2023. Hur ser planerna ut för nämnden att arbeta med miljöutbildningen och höja miljökunskapen hos sina anställda?**

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger rekommenderar FSN och GSN att följa upp hur statistiken för vilka som genomfört den digitala miljöutbildningen ser ut samt arbeta för att 100 procent av personalen har genomfört den innan 2025, enligt ett av målen i miljöprogrammet. Miljöutbildningen ökar personalens kunskap om hållbar utveckling och kommunens miljöarbete, samt skapar en gemensam referens och vi-känsla för att arbeta mot samma mål.

- 5) **Miljösamordnaren är en viktig funktion i kommunens interna miljöorganisation för att miljöarbetet ska förankras och implementeras på förvaltningarna. Det har under perioder saknats miljösamordnare på barn- och utbildningsförvaltningen och utskottet undrar hur ni säkerställer att den rollen kommer finnas långsiktigt på förvaltningen?**

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger är mycket positiva till att FSN och GSN nu har en miljösamordnare på plats som kan samordna miljöarbetet på förvaltningen. Miljösamordnaren fyller en viktig funktion för att skapa en röd tråd i kommunens miljöarbete och för att skapa ett systematiskt arbete. Miljöstrategerna rekommenderar att miljösamordnaren bjuds in till att stötta ledningen i att sätta mål i verksamhetsplan och arbetsplan samt att förvaltningen på ett övergripande plan kan ha kontakt med kommunens miljöstrateger.

6) Hur bedriver ni i övrigt ert miljöarbete;

a) i verksamhetens kärnuppdrag, och

b) internt inom er verksamhet?

Syftet med frågan är att bättre förstå hur miljöarbetet genomförs och för att sätta ljuset på att det behövs en struktur i verksamheten för miljöarbetet både i kärnuppdrag och i det egna interna arbetet.

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser positivt på att hållbar utveckling ingår i läroplanen och ser många goda exempel på pedagogiskt arbete inom verksamheten. Enligt FSN finns bra utbyte mellan förskolor vilket är bra för att skapa engagemang och sprida goda exempel. Positivt vore om det fanns motsvarande plattform för grundskolor. Under presentationen nämndes att studiebesök och externa föreläsare kan vara ett sätt att skapa större engagemang vilket miljöstrategerna instämmer i. Det nämndes även att vissa skolor har temaveckor med miljöfokus vilket är ett bra sätt att skapa engagemang och nå ett djupare fokus i frågan. Miljöstrategerna uppmuntrar till att hitta nya ämnesövergripande sätt att arbeta med hållbar utveckling på, som engagerar eleverna.

Tidigare har det lyfts exempel på miljögrupper på skolor där elever med extra intresse för miljö har möjlighet att påverka miljöarbetet på skolan. Det finns även exempel från andra kommuner där miljögrupper för extra intresserad personal träffas och utbyter erfarenheter, antingen på den egna skolan eller mellan skolor, ett bra exempel på arbete som skapar förutsättningar för att fånga upp och ta vara på engagemang. Miljöstrategerna rekommenderar att se över möjligheten till sådana forum för elever eller personal.

Flygresor kopplat till Erasmusutbyten kom upp som en diskussion under nämndernas presentation. Miljöstrategerna ser positivt på att alternativ till flygresor undersöks och vill uppmuntra till att fortsätta tänka i nya banor. Kan Huddinge göra verklighet av att

också resa hållbart, även om det är svårt att göra inom ramen för Erasmusutbyten. Genom att ställa frågor och fortsätta se över alternativ ifrågasätter man normen av att flygresor är en första handsval.

Övrigt

Från och med i höst kommer en miljöspendsanalys för kommunens verksamheter finnas tillgänglig, som visar vilka koldioxidutsläpp respektive nämnds inköp bidrar till.

Miljöstrategerna rekommenderar att nämnderna utifrån miljöspendsanalysen ser över och analyserar inköpsstatistiken i den egna verksamheten och identifierar inköp med hög klimatpåverkan. Detta för att sedan kunna sätta in åtgärder där det gör störst skillnad.

Bilaga

Dokumentation av miljöuppföljning av Grundskolenämnden (GSN) och Förskolenämnden (FSN) i samband med Klimat- och miljöutskottets sammanträde 17 oktober 2023.

Föredragande:

Jörgen Alm, Avdelningschef ekonomi, lokaler, planering

Louise Rollins, ordförande för förskolenämnden.

Gifter i miljön

Det arbetas enligt handlingsplan Gifter i miljön. Inom förskolan är barnskyddsron den ett bra exempel. Tidigare gjordes detta av enhetschef, nu sköts det av avdelningen för förskolestöd. Det handlar om saker som att använda handlingsplanen i pedagogiska miljöer. Om plastrensning m.m. som är primärt viktigt i förskolan.

Minskning av mängden uppkommet avfall genom cirkulära flöden.

Här arbetar vi exempelvis med möbler som har omfördelats och återanvänts, från gymnasietorget, istället för att det har slängts och köpts nytt. Vi kommer fortsätta det arbetet när det blir nytt kommunhus.

Återbruk används inom stor del av kreativt arbete på förskolorna. Man jobbar med hur man kan anpassa från secondhand, hur man kan jobba med exempelvis återanvända kartonger som material.

Måltidsverksamheten. Hållbar mat.

Maten har en betydande klimatpåverkan. Exempelvis har vi haft utbildningar för kockar, matsvinnsmätningar. Varje kalenderår är detta ett infoämne.

Matsvinn, ekologiska livsmedel, inköpt mängd kött och charkprodukter, dessa delar följs upp årligen till nämnden.

Visar måltidspolicyn och går igenom lista på perspektiv som den tar hänsyn till.

Vi mäter en stor del av detta.

En vecka på våren och vecka på hösten genomförs matsvinnsstävlingar.

Matsvinnet på grundskola har kommit längre.

Verksamhetsplan - barn och personals miljömedvetenhet.

Förståelse för hållbar utveckling är en del av läroplan men det är svårt att mäta.

Sen har vi mål inom matsvinn – det finns engagemang hos kockar, och pedagogisk måltid ska vara gratis för personal, det är ett pågående arbete.

Fråga - Matsvinn var peak 2020 - vilken covideffekt?

Svar - det var svårt att arbeta effektivt då och beräkna när barnen var där el inte.

Förklarar om olika typ av matsvinn. Kostenheten som samlar in och redovisar. Och det redovisas i verksamhetsuppföljning.

På intranätet finns info från en skola, hur mycket mat som slängts. Det finns också ett material som kan skrivas ut och sättas upp på andra skolor.

Grundskola har motsvarande - finns olika sätt att visa.

Inköp av ekologiska livsmedel, dessa har minskat.

Fråga - om matsvinn, finns aktiviteter för barnen?

Vissa exempel på smilies som idag finns på avdelningen och visar ”hur har det gått idag och hur mkt slängde vi”?

Fråga - ekologiskt, viktigt för barn, det är extra viktigt med ekologiskt för att minska kemikaliehalt för barnen.

Den ekologiska maten har minskat, det är tråkigt. Vi ser att hela kommunen påverkas av det. Viktigt att vända den trenden. Detta sker pga. att kostnaderna för livsmedel har ökat, både under 2022 och 2023. Dessvärre är det inflationsläget i samhället som detta handlar om.

Vi ser att Huddinge kommun minskar inköp av kött och chark. Det syns i systemet Matilda Foodtech.

NNR, nya nordiska näringsrekommendationer, har nu även med miljöpåverkan som aspekt. Det ska vara bra för miljön och klimatet - ät mer grönt och mindre kött.

Hur arbetar vi med miljösmarta livsmedel?

Genom att följa avtal så försöker vi köpa enligt dessa markeringar.

Fråga - MSC, hur bra är det?

Svar: Det är en svår diskussion men landade i att detta är det mest rimliga.

Menyplanering förskolan

Det finns alltid alternativ för barnen och ni behöver inte vara oroliga över att barnen inte tycker om maten.

Fråga - Hur stor är risken att ni fastnar i samma mat?

Nej kostkonsulenten jobbar aktivt för detta och även kockarna. Samma gäller för grundskolan där måltidspolicyn gäller och varje vecka finns vegetariskt alternativ.

Allt beräknas i kostsystemet Matilda.

Miljösamordnare på förvaltningen

Av olika skäl har det inte funnits miljösamordnare på BUF. Nu kommer Jenny Wilmenius att ha denna roll, som får överlämning av Markus Blomstrand.

Jörgen Alm, finns också som resurs inom arbetet, med ansvar för ekonomi-, planering-, och lokalfrågor.

Kommentar: Barn rör sig nära golvet och utsätts för mycket kemikalier, behöver jobba hårt med att det ska vara rent och inte köpa in saker med flamskyddsmedel. Handlar också om städning.

Fråga - det är mindre matsvinn i grundskolan än förskolan. Varför?

Svar: I förskolan kör de in en vagn från köket, då tar man lite för mycket mat på vagnen, av praktiska skäl. Sen slänger man mer än man borde. I skolan är det någon som hjälper baren att portionera och då blir det mer exakt. Olika skolor är olika bra på det. Det kan man komma åt med enkla rutiner.

Finns mycket vinning om man gick över till gemensam organisation, som vi gjort på förskolan. Det finns förskolor som inte gör så, här har vi ett stort jobb att göra med förskolan.

Hur tänker barn kring matsvinn?

De allra minsta kan inte själva avgöra, det är väl också tallrikssvinnet - det går inte att tvinga dem att äta.

Fråga: Kan det vara bättre att ställa ut maten på bordet, och inte ha en vagn?

På förskolorna körs maten ut från köket på vagn, men maten ställs sedan på borden.

Kommentar: Om barnen förstår så tar de med till sina föräldrar, jag jobbar på stadsmission och jobbar med barnen, vi lär barnen och de tar med sig det hem.

Svar: Ja det är viktigt att vi förmedlar och att de tar med sig ny kunskap hem.

Fråga: *Ni har mätveckor. Hur och när mäter ni?*

Svar: Det är svårt att göra stickprov en vecka. Ska man få något så skulle vi behöva ha löpande avstämning och mer objektivt. Kanske nå annan förvaltning eller vi centralt. Finns en känsla av skam i det här, när man påtalar så hamnar man i skamläge. Finns en miljöskam, vi ska inte ta någon i örat osv. Vi behöver ha en annan objektivitet och ha den löpande, kanske våga mäta fler maträtter. Minst matsvinn är när barnen själva får välja mat, när det finns matråd osv. När det får välja och rösta så blir matsvinnet lägre. Barnen tycker att det är viktigt, nyttigt osv. men det ska smaka gott. Kanske behöver vi göra olika för olika åldrar. Vi behöver släppa in elever i detta.

Fråga: *Tidigare miljöuppföljningar berättade man mer om vad skolor gör kopplat till det pedagogiska arbetet. Hur jobbar man i undervisningen? Hur går det nu? Hur sprider ni detta till andra skolor?*

Svar: Lätt att det står i läroplanen, att det ligger i vanliga ämnena, ”det sköter biologilärare”. Det som funkar bäst, var på Edboskolan. Där har man jobbat med temaveckor, det genomsyrar allting under en veckas tid. Att det står i läroplanen det kan vi säga om allt. Om det blir en sida i en lärobok, det blir för lite.

Vi vill skapa rörelse för engagemang och då måste vi bjuda in föreläsare, åka på spännande studiebesök, vi gör det för enkelt. Då måste vi jobba mer för det.

I förskolan så sprider de goda exempel till varandra i och mellan områden - hur man kan jobba med hållbar utveckling.

Fråga - *utbytesresorna, det görs mycket resor, det flygs mycket, berätta?*

Svar: Det är via Erasmus och det åks på mycket Erasmusutbyten, jämfört med andra kommuner. Huddinge ligger i en annan liga. Jag beviljar el avslår, det går till utbildningsdirektören. De reser till Berlin och Bryssel, där har det varit problem med logistiken att åka med tåg och buss, ofta uppstyrt och det förväntas i Europa att man flyger. Om vi ska göra dessa Erasmusresor så behöver vi flyga. Om vi vill använda andra transportmedel så är det inte möjligt i dagsläget.

Fråga – *Det sätter inte in ett stopp, eftersom det ligger som ett mål i miljöprogrammet?*

Svar - Det är två vågskålar, det ger mycket för verksamheterna, och sen leder det till att BUF flyger mer än andra BUF, väldigt mycket mer. Jag har utmanat men det har inte funkat logistiskt, då har jag hellre friat än fällt. Då måste jag avslå alla, en eller alla.

Kommentar - *Jag tycker absolut inte ni ska sluta, jag hade hellre sett andra siffror i miljöprogrammet.*

Svar - Det går inte, det är så mycket krångligare att få till resande med tåg idag.

Fråga - Vart åker man på Erasmusresorna?

Svar: Vanligaste är Reykjavik - den är tuff, Dublin också tuff, Storbritannien, Spanien och Frankrike. Där har jag försökt utmana kring tåg, när det gäller Berlin och Bryssel också. Hade det varit Oslo, och färja till Tallinn hade det varit lättare, men vi har mycket samarbete med Irland och Island. Och södra Frankrike.

Fråga: Arbetar ni med att minska hårdgjorda ytor - på skolgårdar?

Svar: Skolgårdar är ofta asfalterade - vi har ett lokalt program om skolgårdar, men skulle behöva adressera det tydligare. Mycket asfalt och hårdytor finns idag. Om det är mjukt, så är det gummiasfalt.

För förskolan - riktlinjer säger att det är bra med vild natur. Barn väljer den vilda delen hellre än den hårdgjorda.

Inspel bra exempel är Balingsnäs förskola, åk och titta på hur det ser ut där. Bra miljö och utvecklande miljö för barnen.

Vid planering utav nya förskolor finns detta med i planering.